

Din istoricul torsului și țesutului

Torsul s-a dezvoltat din răsucirea firului efectuat cu mâini fără nici o unealtă. Cea mai arhaică unealtă de tors a fost fusul de piatră. Se presupune că omul primitiv la capătul firului răsucit a fixat piatra ca greutate, pentru a trage firul în jos și să fie întins. Mai târziu a descoperit că cu ajutorul acestei greutate poate efectua și răsucirea, dacă o învâрте. În acest scop a confecționat un fus conic, alungit din piatră, mai târziu din lemn. Deoarece acest fus a fost învârtit cu ajutorul mâinilor se numește fus de mână.

Materialul de tors a fost pregătit și legat pe un baton numit furcă de tors. Furcile de tors prezintă diferențieri accentuate privind dimensiunea și ornamentica. Lungimea furcilor variază în funcție de zonă și de condițiile în care se desfășura această muncă. Cu ajutorul furcilor scurte prinse sub brațul stâng, sub brâu torceau și în timpul mersului. În zonele unde femeile torceau numai acasă s-au folosit furci lungi. În satele maghiare și secuiești se folosea și furci cu talpă, care se fixau pe podea prin apăsarea cu talpa piciorului sau erau fixate cu partea inferioară în scăunele mici.

O nouă etapă în dezvoltarea torsului manual a însemnat inventarea torcătoarei în India în secolul al XII-lea. Dezvoltarea constă în faptul că fusul este rotit (acționat) de la roată, cu sfoară. Procesul și în acest caz, ca și cu fusul de mână este intermitent și constă din răsucire și depănare. Un alt progres în istoricul torsului a survenit în secolul al XVII-lea, cu inventarea torcătoarei cu pedală. Cu ajutorul acesteia lucrul se desfășoară continuu. Sulul are două aripi în formă de potcoavă, care sunt prevăzute cu cârlige pentru conducerea firului spre mosor. Mosorul se învâрте corespunzător depănării, sulul corespunzător răsucirii. Deoarece sulul și mosorul sunt acționate de sfori separate cu ajutorul roții răsucirea și depănarea se realizează concomitent.

În torsul inului, cânepii și lânii aceste unelte se foloseau cu succes, însă pentru bumbac nu erau corespunzătoare. Cu răspândirea cultivării bumbacului era nevoie de perfecționarea uneltelor de tors. Cu rezolvarea acestor probleme s-au ocupat și au înregistrat succese: Hargreaves, Paul L., Arkwright, Wood ș.a. Nevoia omului de a se îmbrăca se întinde în perioada glaciară. Omul primitiv folosea pentru apărarea corpului pieile și blănurile animalelor vâdate. Forma primitivă a țesutului cu mii de ani l-a anticipat torsul. Mărimea primelor țesături depindea de lungimea fibrelor din care se făcea, deoarece nu se cunoștea încă metoda răsucirii fibrelor. Astfel primele țesături au fost înguste și scurte, foloseau mai ales la pescuit și vânătoare. Prima treaptă în dezvoltarea țesutului a însemnat contribuția grecilor. Metoda de țesut aplicată la greci a fost următoarea: firele de urzeală au fost legate pe un băț, care era așezat pe două prăjini bifurcate, fixate în pământ. Distanța dintre prăjini corespundea cu o lungime de braț. Fiecare al doilea fir era mai lung, decât cel de lângă el. La capătul firelor era legată câte o piatră pentru a trage firul. Firele lungi au fost trase înapoi din planul vertical cu un băț, cele scurte rămâneau în planul vertical normal. Astfel s-a format o deschizătură prin care au tras firul depănat pe sul. După aceea firele lungi se trag înainte și prin deschizătură se introduce din nou bățura. Astfel firele de urzeală se intersectează cu firele de bățatură. În scopul îndesării țesăturii noul fir introdus este strâns de marginea țesăturii cu ajutorul unui piaptăn de lemn. Prin această metodă țesătura se realizează de sus în jos. Procedee mai dezvoltate se înregistrează în Egiptul antic. Firele de urzeală pe niște mosoare mici sunt trase pe o sfoară sau pe un bețișor unul lângă altul. Fiecare al doilea fir este introdus prin găurile unei șipci de lemn, care este trasă alternativ înainte și înapoi. Astfel se realizează o deschizătură în care au introdus un băț cu două capete ascuțite, fixând deschizătura. După aceea cu ajutorul unui baton sub bățul ascuțit au tras

bătătura. La urmă firul a fost strâns de marginea țesăturii. Aceste operații erau efectuate de două persoane. Lungimea țesăturii depindea de lungimea firelor de urzeală de pe mosor. Țesătura se realiza de jos în sus. În decursul dezvoltării țesutului românii au rezolvat depănarea firelor de urzeală, care a permis producerea țesăturilor de diferite lungimi. În același timp au realizat formarea mai rapidă și ușoară a deschizăturii dintre firele de urzeală, și au introdus folosirea suveicii. Și această metodă de țesut se realizează pe plan vertical și de sus în jos. Acest principiu de țesut este demonstrat cu Cele mai mari progrese în domeniul dezvoltării uneltelor și metodelor de țesut au atins chinezii. Războiul de țesut perfecționat de chinezii posedă trei cilindri, care servesc la depănarea urzelii și a țesăturii. Urzeala de pe cilindrul de urzeală înainta pe plan orizontal printre batoanele separatoare spre ițe, după care treceau printre dinții spetei (brâglei). Bătătura era introdusă între firele de urzeală cu ajutorul suveicii și era strânsă de marginea țesăturii de brâglă. Pentru ca firele de urzeală să fie întinse foloseau greutatea. Acest tip de război era manevrat de doi oameni. Cel care lucra pe partea de sus a războiului se ocupa de ridicarea ițelor potrivit modelului dorit. Era o muncă oboseală atât fizic, cât și spiritual, deoarece la tragerea fiecărei bătăături trebuia să aleagă ițele corespunzătoare modelului. La țesutul unui model au învățat câte o poezie sau cântec, ale căror cuvinte și sunete simbolizau ițele de ridicat. În timpul feudalismului și în Europa a survenit dezvoltarea uneltelor și metodelor de țesut. S-au perfecționat părțile componente și astfel manevrarea elementelor de structură. Războiul de țesut al acestei epoci și-a păstrat forma, și corespunde cu cele folosite și în prezent de unii țesători. Pe acest război lucra un singur om, mișcarea ițelor se făcea cu ajutorul pedalelor. Depănarea atât a urzelii cât și a țesăturii se realiza cu ajutorul unei roate dințate din lemn prevăzută cu feder și opritor. Revoluția industrială din secolul al XVIII-lea a adus îmbunătățiri și în acest domeniu. Francezul Falcon a perfecționat selectarea și mișcarea ițelor independent de mâini și picioare. O cotitură în confecționarea țesăturilor cu modele a însemnat încercarea lui Charles Jaquard, care a rezolvat mișcarea ițelor. Mașina corespunde cu cel chinez, diferența constă în dirijarea mișcării ițelor printr-un sistem de cartele perforate, purtând denumirea: cartelele lui Jaquard. Odată cu creșterea nevoilor omeni era necesară mecanizarea țesutului. Prima mașină de țesut a fost construită de Edmond Cartwright. În perfecționarea mașinilor de țesut merite deosebite a obținut Hartmann, Schonherr, Hetterslez, Kay, ș.a. După al doilea război mondial s-a trecut la automatizarea anumitor operații. De marile schimbări ale zilelor noastre aparține realizarea țesutului fără suveică. Firul de bătătură fiind introdus prin deschizătură cu ajutorul aerului comprimat sau cu picătură de apă. Automatizarea mașinilor se realizează doar în parte, deoarece multe dintre operații se pot realiza numai sub supravegherea omului.

Bibliografie

1. Butură, V.: Străvechi mărturii de civilizație românească, Editura Științifică

și Enciclopedică, București, 1989, 400p.

2. Horvath Antal - Wieland Robert: Szövéstechnológia, Műszaki Kiadó,

Budapest, 1973, 260 old.

(Horvath,A.-Wieland,R.:Technologia țesutului,Editura tehnică,
Budapesta,1973,260 p.)

3.XXX Képes Diáklexikon-Technika,Minerva Budapest,1990,355 old.
(Lexicon ilustrat pentru elevi - Technică, Editura Minerva, Budapesta,
1990,355 p.)

4.XXX Révai Nagy Lexikona- Az ismeretek enciklopédiája, Budapest,
Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1912,
Hasonmás Kiadás:Szépirodalmi és Babits könyvkiadó, 1990, VII.kötet,
776 old.

(Lexiconul lui Révai-Enciclopedia cunoștințelor,vol.VII,776 p.)

5.Dr.Kós Károly:Eszköz, munka, néphagyomány,Kriterion Könyvkiadó,
Bukarest, 1979, 523 old.

(Dr.Kós,K.:Etnografia muncii,Editura Kriterion,București,1979,523 p.)

6.Dr.Kós Károly:Tájak, falvak, hagyományok, Kriterion Könyvkiadó,
1976, 385 old.

(Dr.Kós,K: Studii etnografice , Editura Kriterion,1976, 385 p.)